

„בימים ההם” במקוה ישראל

(מזכרונותיו של רפתן)

לעול מצוות-החליבה, בתנאי... כל יראה תלמיד בין כותלי הרפת בעת שאגש לחלוב מבכירה ביום הראשון להיותה פרה; שאיש לא יעזור לי, אך גם לא יפריע. אחרי שקיבלתי על אחריותי כל סיכון, הירשו לי לבצע חליבת-מבכירה, אמא צעירה. ניגשתי בשקט, ליטפתי את הפרה והאר רכתי לטיפותי עד אשר נגעתי קלות בפטמותיה ובעדינות הייתי מנסה לסחוט ממנה את הקילוח הראשון של החלב, אגב שיחה מרגעת. והנה היא נכנעת לי, מפרישה ברצון את חלבה והוכחתי קבל-עדת התלמידים אשר הציצו מבעד החלור נות שגם במקוה אין הפרות שונות מכונות מינן בכל אתר ואתר וגם הן נענות ברוח טובה לגישה „אנושית”.

הסידורים ברפת לא היו מן המשוכללים. בשורה אחת עם הפרות היה קשור גם הפר ההר לנדי „איום”. חצר מיוחדת, שוקת אוטומאטית וכל סידורי-בטחון, שהיו מקובלים כבר אז במשך קים, לא היו מצויים במקוה. יום-יום הוצאנו, איפוא, את „איום” לטיול והחורנו אותו בצורה מסובכת. נחוצים היו לתפקיד זה לפחות שני אנשים: אחד תפס מבחוץ את הפר בנום בעזרת חוץ (קרט-ברזל) והשני התיר את שרשרתו, ו„איום” מובל בכבוד לשוקת בחצר הפרות שיר וזה צמאונו ואחר-כך נקשר בחוץ עלייד המחסן. ככה נהגנו בוקר-בוקר ובערב אותו דבר בהילוך הפוך. ביום מן הימים צריך להחזיר את הפר ואין תלמיד בחוג ראיתי; לא עמדה לי סבלנותי ואני מוביל לבדי את הפר לשוקת ולמקומו ברפת אני מתכופף בכדי להשחיל את השרשרת שלו אל תוך הטבעת שבקיר והנה הוא לוחץ אותי במצחו בכוח עצום אל הקיר. אני מתחיל צווח, אך אט-אט אני נחנק ומחרחר והנה הפר נסוג קמעא על מנת למחצני בתנופה מחודשת. אני אוסף את שארית כוחותי וקופץ דרך האשנב שמעל האיבוס ונופל אין-אונים על הריצפה מהוץ להישג קרניו של „איום”. התלמידים, אשר הגיעו בינתיים, כיבדו את הפר במנה כזו של

בחורף 1925 נשלחתי למקוה-ישראל להשיג תלמות בגידול בקר. מוסכם היה בזמנו בין המרכז החקלאי והנהלת מקוה-ישראל שכל קבור צה מועמדת להתיישבות זכאית לשגר חבר או חברה ללמוד מקצוע חקלאי במשקן של בית-הספר. בבואי למקוה-ישראל, היה אז המקום המיועד לי ברפת תפוס באופן זמני ואני עבדתי בינתיים עם בקר ממין זכר — עם שוורים רתור מים ל„מחרשת-מסמר”. לפי מיטב המסורת ה-אוריינטאלית, היו מתנהלים החורשים לאיטם בשורה עורפית ופולחים את האדמה בגרידה רדודה ואנחנו נוהגים בשוורים במלמד. ועוד מלאכה היתה מנת-חלקם של השוורים — הר בלות מתל-אביב ויפו.

כעבור חודש התחלתי לעבוד ברפת ובגידול בקר. החליבה בוצעה בידיים ונוהגי החליבה לא היו מן המשובחים. הפרות לא הורגלו לעמידה שקטה. מבכירה שהמליטה, כפתו את רגליה וקשרו אותן אל קשת הברזל המפרידה בין העמדות; בנוסף לחולב ניצב עוד תלמיד ליד הפרה ו„הרביץ” לה במקל או בצינור-ברזל לכל תנועה או תנועה קלה בגופה. החליבה היתה דו-קרב של אכזריות משני הצדדים. מובן שמבכירה, אשר מורגלת לחליבה בצורה כזו, לעולם תבעט ות-נגח ותרקוד וסכנת-נפשות ממש היתה מלאכת-החליבה. הצעתי למסור לי הכנסת כל מבכירה

צוות הרפתנים במקוה-ישראל בשנת 1925-6, באמצע (ענוב עניבה), המורה מנחם שגב (שטיגלברג דאז)

חליבת-בוקר היו רותמים סוס לכרכרה, מעמיסים שלושה-ארבעה כדים ונוסעים תל-אביבה. תחנה ראשונה — בית-חולים „הדסה“ שהיה מקבל כד אחד. משם לדירות של משפחות בלקינד וחנקין, שבשבילן מוכן היה חלב בכלים קטנים. והלאה — לרחוב פתח-תקוה. באחת החצרות חיכה לנו מחלק חלב ראשי בתל-אביב. „תנובה“ עוד לא היתה קיימת אז. היינו מערים את החלב מכדינו אל כדי, והרבה זמן לא הוחזר לי כיצד „ספגו“ אצלו תמיד הכדים שלו כמות גדולה יותר של חלב מזו שהבאנו, אם כי כושר הקיבול שלהם היה שווה לכדים שלנו. רגיל היה חלבן זה לש-טוף כל כד שלו במי-ברז לעינינו ומסתמא לא עמד לו הכוח לשפוך את כל המים ו„בהיסח-הדעת“ נשארו כמה ליטרים מים זכים בכל כד מכדי. כל המאניפולציות נערכו אז בחוץ, באבק, בשמש, בגשם וברוח. אחרי מסירת החלב לתעור דתו היית חופשי עד הערב. עגלון-החלב היה אישיות חשובה בצאתו ובבואו. טרמפיסטים נר-שמו בתור. הזמנות לקניות וסידורים שונים בעיר נתבקשו כרגיל ממנו, וכשהופיע בכרכרת מקוה לפני דירת מכריו היה כבודו לא פחות מכבודו של נהג מכונית בימינו...

מנחם צנטנר

„הפרומאנדה“ היומית של הפרים במקוה-ישראל בימים ההם

מכות שוודאי עוררו בו רצון להוציא להבא עבור דה יותר נקיה ומושלמת. והרי נודע לי כי אני אינני הקרבן הראשון; קדמו לי שניים שהרגישו את נחת-קרניו של „איום“, אך גם הם יצאו בשן ועין; למרות כל זאת לא ראו צורך להחזיק את הפר בתנאי-ביטחון לגבי העובדים.

יום-יום צריך היה להוביל את החלב לתל-אביב, בימי-חול עסקו בזה הרפתנים, לפי תורנות שבועית. היה זה אחד התפקידים הנעימים. אחרי

ה ע ר ת ה מ ע ר כ ת

רבים וודאי תמהו לפירסום „הוראות השירותים הווטרינאריים למזגירות ומשקי רביה של אווזים“ בחוברת 107 (עמוד 38), וראו בכך כעין שבשתא. אמנם אין כיום כמעט שום מגע בין האווזים לפרות בחצרות של חקלאינו בארץ, אולם תוך נוהג ושיגרה לפרסם את ההוראות והאזהרות של השירותים הווטרינאריים, מצאו גם הוראות אלה את דרכן לחוברת „משק הבקר והחלב“, ואם אפילו ימלא פירסום זה תפקיד של אמצעי-תקשורת כלשהו, בכל דרך שהיא, למגדלי האווזים ויעורר את חרדתם, הרי לא לשוא תרמנו את מה שתרמנו.

בעיות התעברות באנגליה

מתוך 20 פרות ומבכירות שהמליטו באוגוסט-ספטמבר ישנו עדיין מספר ניכר שלא התעבר עד מארס הבא. רק 7 מתוכן התעברו לאחר הזרעה אחת, ולא פחות מ-5 הוזרעו 4 פעמים. יתר-על-כן, לגבי שתיים מהן חלפו 9 שבועות בין הזרעה אחת לבאה אחריה. מאידך, כבמטה-קסם — אלו שהמליטו באוקטובר שיפרו את שיעור ההתעברות כמעט ב-100%. הסיבה לכך עדיין אינה ידועה. יתכן שהגורם הוא במזג האוויר, אך באותם שני החודשים היה מזג האוויר נאה ביותר. אך אם אמנם במזג האוויר האשם צריכים היינו לשמוע על תופעה דומה בעדרים שכנים, אך לא נודע לי עד כה על מקרים דומים במשקים או מתוך נתוניהם של מכוני ההזרעה. אם כך, נותר לנו להטיל את האשם אך ורק בהזנה, אך מהו בדיוק גורם תזונתי זה לא ידוע לנו.